

Nový Berštejn

Osada Nový Berštejn (Neuperstein) vznikla převážně z domů, které vyrostly v souvislosti se zámek, jeho hospodářským dvorem, a pivovarem. Předtím zde stávala ves a poplužní dvůr Nezlovice, připomínané již v roce 1402, na jejichž místě vznikl renesanční zámek. K zámku náležel velký hospodářský dvůr s cennými barokními stavbami, vodárna, v údolí rybník, sladovna a pivovar. A také zámecký park s převážně listnatými stromy. Před jižním nárožím ohradní zdi parku, kde se nyní nacházíte, stojí sloup Nejsvětější Trojice z 18. století, který po těžkém poškození při havárii vozidla v roce 1996 prošel generální opravou, dokončenou v roce 1997. Naproti příjezdové cestě k zámku se nachází zrestaurovaná socha Panny Marie, kterou nechal (dle farních záznamů) v roce 1763 postavit hrabě Sweerts-Sporck. Při hlavní silnici do České Lípy stojí socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1743.

V údolí pod zámek býval pivovar, jehož rozlehlé sklepy posléze sloužily ke zrání proslulých pivních sýrů. Jde o vůbec nejrozsáhlejší podzemní prostory v pískovcích na Kokořínsku a Dubsku. Nyní jsou součástí nově postaveného soukromého domu. Z původní zástavby si zaslouží pozornost zrestaurovaný roubený dům čp. 5 s mansardovou střechou.

Součástí osady Nový Berštejn je i v polích rozložená samota Krčma (Kratschen, či Neu Kratschen). Původní zástavbu tvořily dva domy, z nichž jeden byl zájezdní hostinec s uzavřeným dvorem. Krčma je připomínána již v roce 1650, kdy tudy vedla stará obchodní cesta od Mělníka k České Lípě. Oba staré domy byly po II. světové válce zbořeny, zůstal zde jen poškozený kamenný podstavec bez kříže. Nová zástavba je tvořena budovami pro chov skotu a dvěma obytnými dvojdomky.

Pravděpodobně v souvislosti se zámek vznikl na dnes zalesněném pozemku severně od Krčmy dvorec nazývaný Neu Hof, který v terénu připomínají již jen nepatrné stopy. K Novému Berštejnu náleží také na opačné straně - v údolí - ležící samota Malý Mlýnek (Kleinmühle), kde z původních domů patřily k Novému Berštejnu dva, z nichž se dochoval jen jeden, sloužící nyní k rekreaci.

Nedaleko Nového Berštejna na zalesněném hřebeni, dříve nazývaném Květný, leží v katastru obce Vrchovany okrouhlá kaple sv. Barbora. Bývalou kapli dala postavit Anna Kateřina hraběnka Sweerts-Sporcková v letech 1744-5. Roku 1792 byla kaple na základě církevních reforem císaře Josefa II. zrušena a po mnohaletém chátrání od 80. let 20. století sloužila jako rekreační objekt.

Zámek Nový Berštejn

Jednou z nevýznačnějších staveb v Dubé je zámek Nový Berštejn. Návrší, na kterém stojí, nese na starých mapách název Melzer Berg. Na místě dvora Nezlovice nechal zámek v letech 1553 - 1567 postavit Adam Berka z Dubé, který předtím zdědil dobovému komfortu již nevyhovující hrad Berštejn u Vrchovan. Po otcově smrti v roce 1583 zdědil zámek Jiří Berka z Dubé, ale spolu s dalším majetkem ho v letech 1616 - 1618 odprodal svému bratrovi Václavovi. Václav Berka se zúčastnil stavovského povstání, v roce 1620 byl za to odsouzen ke ztrátě hrdla, cti a statků. Uprchl ze země a jeho majetek získal Adam mladší z Valdštejna, který jej přenechal svému synovi Albrechtovi.

Po smrti Albrechta z Valdštejna v roce 1634 byl jeho zkonfiskovaným majetkem obdarován Richard Walter Buttler. Císař Ferdinand II. mu tímto způsobem zaplatil dlužný žold. Ještě téhož roku ale Walter Buttler zemřel, zámek v majetku rodiny přes určité spory zůstal až do roku 1723, kdy jej Theobald Václav Buttler prodal Františku Karlu Rudolfovi Sweerts-Sporckovi. V roce 1810 koupil zámek od Barbary O'Reillyové, rozené Sporckové, hrabě Arnošt Valdštejn a roku 1924 prodala Marie Valdštejnová Nový Berštejn generálnímu radovi Škodových závodů Tomáši Magličovi. V roce 1935 získala zámek Růžena Jiráková - Kabátová. Ta, podle dubské farní kroniky, odprodala Nový Berštejn Christianu Ottovi baronovi von Wedel. Poté přešel zámek do majetku Dr. Ludolfa von Wedel.

V roce 1945 byl zámek, jako německý majetek, konfiskován a byl v něm zřízen okresní dům zdraví a poté zvláštní internátní škola. V roce 1983 byl dětský domov ze zámku odstěhován pro havarijní stav budovy. Zámku hrozila v té době demolice. Posléze ve vyrabovaném zámku provedla firma Pražská stavební obnova některé zabezpečovací práce m3. Přesto stavba dále chátrala, až objekt roku 1991 zakoupila firma Miroslava

Slezáka PRAWO - Prager Wohnbau spol. s r.o., která zámek i přilehlou oboru (zámecký park) obnovila. Za opravu zámku získal Miroslav Slezák v roce 2012 první místo v 5. ročníku soutěže „Má vlast v srdci Evropy“.

Zámek Nový Berštejn byl původně postaven v renesančním slohu, z té doby se dochovala část přízemí. V 1. polovině 18. století byl barokně upraven, a posléze mu bylo dostavěno patro a obě postranní křídla. Roku 1910 získal nové podkroví a v roce 1934 byl pseudohistoricky upraven. Je to dvoukřídlá jednopatrová stavba s mansardovou střechou, s věžičkou nad hlavním traktem, uprostřed čelního rizalitu je portál s barokním ostěním. K zámku patřil hospodářský dvůr s barokní správní budovou čp. 12, historickou sýpkou a vznosnou barokní bránou. Podobu zámku v roce 1833 zachytil v kolorované kresbě Karel Hynek Mácha.

K zámku přiléhá anglický park s mnoha cennými stromy a bazénem, který působí barokně i svým půdorysem. Hlavní trakt zámku má číslo popisné 10, pravý boční trakt má čp. 21. Od roku 1996 slouží zámek, který spolu s parkem a hospodářským dvorem nese statut kulturní památky, jako hotel. **m5** Kvalita povrchu zdejšího kurtu je taková, že údajně slouží i k tréninku na Wimbledon.